

Ямде лий

0+

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

Книга полат – куан да поянлык

Фотом книгагудын архивше гыч налме.

23 октябрь –
Школьсы книгагудо-влакын
тўнямбал кечышт.

Школьсы книгагудо тунемшылан нимучашдыме книга тўняшке корным почеш. Сылнымутан литературла дене палымым ышта, книгама йораташ да лудаш кумылангда. Тылеч посна кызыт библиоте-кыште йоча-влак модын, кидпашам ыштен, йолташшамыч дене вашлийын мутланен кертыт. Тўрлў теме почеш эртарыме мероприятийлашке ушнат. Нине сомылым книгагудын пашаенже моштен вуйлата. Лач тыгаяк Кужанер район Руш Шой школышто библиотекарьлан 35 ий пашам

ыштыше Л.В.Светлакова (снимкыште – 5-ше классыште тунемше-влак дене пырля). «Библиотекарь тиде профес-сий гына огыл, тудо шўмчонным паремдыше эм гай, – ойла Людмила Васильевна. – А школ библиотеке – куаным пўлеклыше книга полат».

Руш Шой школ книгагудо кажне кечын йоча йўк дене темше. Л.В.Светлакова кече еда могай-гынат мероприя-тийым эртара. Тыге ўдыр-рвезе-влакым книга полатыш-ке толаш кумылангда. Регион-влак кокласе акциялашке,

конкурслашке уша. Ту-немше-шамычын сеныма-шыштат лынак.

– Школышто йоча-влак книгама лудаш йўратат. Аня Куклинам, Полина Мака-ровам, Катя Ефремовам, Ядвига Романова-Кугергинам поснак палемден кодем. Ту-немше-шамычым тўрлў ме-ропрятийышке ушен, уш-акылыштым, шинчаончал-тышыштым келгемдаш пол-шен кертам гын, тиде мыла-нем куан, а нунылан – поян-лык, шонем, – ойла Л.В.Светлакова.

Л.ГРИГОРЬЕВА.

ПОДПИСКЕ

2024 ийын икымше пелийжылан «Ямде лий» газетлан тўрлў йўн дене возалташ лиеш:

- верласе связь отделенийлаште: ак – 432 тенгеат 48 ыр;
- podpiska.pochta.ru сайт полшымо дене;
- редакций гоч: ак – 150 тенге;
- электрон газетым луднеда гын, 89027382237 телефон номер дене Сбербанкыш 150 тенгем колтыза да yamde_lii@mail.ru адресыш лўмнердам возыза. Подпискым ыштыше-влак коклаште лотерей модыш эртаралтеш. Квитанцийым редакцийышке колтыман. Тўн приз – 3D ручка.

Индекс – П4696.

Рекламе.

Сай паша – кугу кўкшыт

Ялыште илыше тунемше-влак коклаште шахмат дене всероссийский таҥасымаш Самара областысе Светлое поле посёлкышто эртаралтын. Тушко 71 йоча ушнен. Таҥасымаште Параньга школышто 3-шо классыште тунемше-влак Самира Валиуллина ден Анэлия Фатыхова (**снимкыште**) мастарлыкыштым ончыктеныт. Иктешлымеке, Самира сенгышып лектын, Анэлия нылымше лийын. Ёдыр-влак Параньга районысо йоча усталык пörтыштö шуаралтыт. Тренерышт – Г.Г.Сибатагуллин.

Фотом йоча усталык пörтын архивше гыч налме.

– Ёдыр-шамыч икымше классыштак шахматлан шўмаҥыныт. Самира всероссийский таҥасымашлаште икмыняр гана сенгышып лектын. Тений январьыште Удмурт Республикысе Дебёсы селаште эртаралтше школьник-влак коклаште писе шахмат дене Всероссийский ялысе мод-

маште ончылно лийын. Тудо чыла тўрлö шахмат модмаште Марий Эл Республикын чемпионкыжлан шотлалтеш. Анэлия республикыште шкенжым чўчкыдын терген да призёр радамыш лектын. Ёдыр-влак дене кугу кўкшытыш шуына манын ўшанем, – ойла Газинур Габтыльбарович.

Х.АЛЕКСАНДРОВА ямдылен.

Российысе увер

Москосо Сенгымаш тоштер **6 ияш да кугурак** ийготан-влаклан «Нарисуй «Ёлку Победы» тўнямбал конкурсым увертарен. У ий откыркым сўретлыман да victorymuseum.ru сайтышке **19 ноябрь марте** колтыман.

8-11-ше класслаште

тунемше-влак «Своими словами» всероссийский сочинений чемпионатышке ушнен кертыт. Тудо кок йыжын дене эртаралтеш. Йодмашым своимисловами.рф сайтыш **25 октябрь марте** колтыман.

12-16 ияш ўдыр-

рвезе-влак, «Письмо в стихах» всероссийский усталык лабораторийышке онлайн ушныза. Тыланда видеомастерской-шамыч пашам ышташ тўналыт. В.Маяковскийын усталык пашаж дене палыме лиймеке, поэтлан почеламутан серышым возыман.

Марий Элысе увер

Туныктышо-влак этнокультурный содержания электрон туныктымо ресурс республикысе конкурсышто усталыкыштым терген кертыт. Марий (шочмо да кугыжаныш) йылме, ИКН дене пашам ovechkinanadezhda@rambler.ru адрес дене электрон почтыш **1 декабрь марте** колтыман.

2 ноябрьыште Йоча

да самырык-влаклан В.Колумб лўмеш книгагудышто «Мый йöратем родной элемым» республикысе лудмаш конкурс эртаралтеш. Тўрыс увер – rubcolumba.ru сайтыште.

26 октябрьыште

Йошкар-Олаште Марий Эл Республикысе калык-влакын келшынамаш пörтыштышт «Краски и ритмы финно-угории» ончер-концерт лиеш. Тудо Финн-угор калык-влакын кечыштлан пöлеклалтеш.

Туныктышо лўмеш

Медведево район Руэм кыдалаш школышто «Битва хоров» акций эртаралтын. Тудо Педагог ден наставник-влакын идалыкыштлан пöлеклалтын. Тунемше-шамыч чот ямдылалтыныт. Нунылан класс вуйлатышышт-влак кугу полышым пуэныт. Иктешлыме почеш, 6-шо «Д» ден «Г», 7-ше «Б», 8-ше «Б», 11-ше класслаште тунемше-шамыч сенгыше лийыныт.

С.Н.ДОЛОНИНА.

«Рвезе йўк»

Морко район Купсола школ пелен «Рвезе йўк» кружок шке пашажым тўнале. Тушко ме, ўдыр-влак (**снимкыште**), кумылын коштына. Кружок вуйлатыше М.Э.Михайлова Марий Эл Республикыште савыкталтше йоча газет, журнал дене палдарыш. Книгам, газет ден журналным лудаш кўлмö нерген эше ик гана ушештарыш. Йöратыме «Ямде лий»

газетнам шергалын лекна. Моло школла гыч йоча газетыш возен шогышо ўдыр-рвезе-влакын пашаштым лудна. Шкежат сераш кумыланна. «Ямде лийын» юнкор радамжым ешарена.

Настя ИВАНОВА.

Фотом школ архив гыч налме.

Тўрлеман солыкын «корныжо»

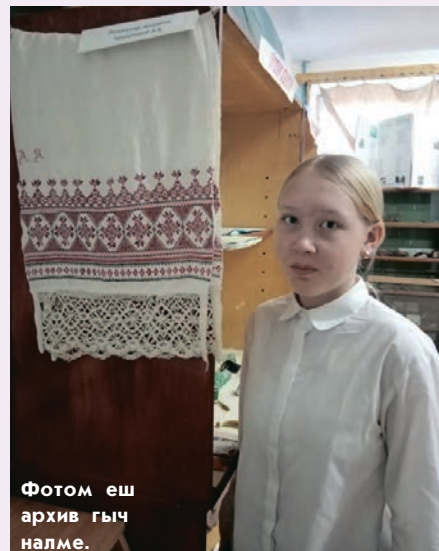
Йоча да самырык-влаклан «Роза ветров» рўдер «Край родной марийский» краеведений дене шымлыме паша республикысе конкурсым иктешлен. Кужэңер район Шўдымарий школышто 9-ше классыште тунемше Диана Амосова (снимкыште) «Тайна вышитого полотенца» пашаж дене «Школ тоштер» тангасыште кумшо верым сенген налын.

– «Роза ветров» рўдер краеведений олимпиадым ий еда эртарар. Тудлан школ тоштерыште ямдылалтме годым шинчамлан тўрлеман солык пернен. Ты арвер нерген уверым погаш шонымаш лектын. Тыге шымлыме паша шочын, – ойла Диана.

Солыкым Эңермучаш ялыште шочшо да тўналтыш класслам туныктышо Н.А.Самосадкина тоштерлан пўлеклен улмаш. Тудым кокаже, РСФСР-ын сулло туныктышыжо А.А.Кропотова тўрлен.

Анастасия Александровна Кугу Ачамланде сар деч ончыч тўрлызў-влакын промартельшыштышт пашам ыштен.

– Шымлымеке, тыгай иктешлымашым ыштенам. Шке тўрлымў солык шўртнў гай шерге. Тудын нерген уверым погымо годым тыгак Эңермучаш ялын эртыме корныжо, Кужэңер районышто чоңымо икымше школ-влак нерген шуко пален налынам. Историыйм туныктышо Светлана Ана-

Фотом еш архив гыч налме.

тольевна Амосовалан кугу шўжалтышым ыштымыжлан тауштем, – ойла Диана.

Х.ТОКПУЛАТОВА.

Ачан кечыже

Фотом йочасадын архивше гыч налме.

Ачан кечыжым Российыште шукерте огыл палемдаш тўналына. Тений 15 октябрыште эртаралтын. Сенькан школ пеленысе «Росинка» группыш коштышо изи нўога-влак пайрем вашеш ачаштлан пўлекым ыштеныт (снимкыште). Мыйын вуйлатыме почеш «Наши папы самые лучшие!» пырдыжгазетым ямдыленыт. Открытым ыштеныт, ачаштлан почеламутым лудыныт.

М.Г.ФЕДОРОВЫХ, воспитатель.
Медведево район.

Сылне пайрем

Туныктышын кечыжлан пўлеклалтше пайремым школышто рўжге эртаренна. Сулен налме канышыште улшо туныктышо-шамычымат пайремышке ўжынна. Пагалыме егна-влакым эн ончыч саламленна. Вара кажне классыште тунемше-шамыч мастарлыкышт дене куандареныт: почеламутым лудыныт, мурым муреныт, куштеныт. Мучашлан пеледыш аршашым кучыктенна.

Туныктышо-влак уло моштымашыштым, вийыштым, уш-акылыштым, жапыштым йоча-влаклан пуат. Нуно мыланна пример улыт.

Вероника МАМАЕВА.

У Торъял, Кузнеч.

Марий салтакын тистыже

Марий Эл Республикыште «Марий сарзе-влакын тистышт» акций Украиныште специальный военный операцийыште улшо землякна-шамычлан полшымо шонымаш дене эртаралтеш. Латшым арня жапыште тисте республикысе чыла район ден олаште лиеш. Шукерте огыл У Торъял районыш конденыт. Токтарсола школышкынат пуртеныт. Российын да Марий Элын гимнже-влак йонгеныт. Тистым школ вуйлатышылан да знаменосец-шамычлан кучыктеныт. Мый тисте воктене шогенам (снимкыште шолаште). Тыгодым шўм-чонным куан кумыл авалтен. Ме ўшанена, мемнан салтак-влак мўнгышкышт сенгемаш дене пўртылыт.

Родион НЕБОГАТИКОВ.

У Торъял район.

Фотом школ архив гыч налме.

Ужар сывынан куэр

Ялна шенгелне изи куэр верланен. Чодыра воктене – пасу. Шыжым шочмо кундем шўлыканла коеш. Туге гынат сылне кенеж пагыт эре ушыштем пёрдеш. Ужар сывыным чиен шогалше куэр кызытат шинча ончылнем чўчкыдын коеш. Тудым шарналтен, коклан сўретлем.

Костя ШЕХУРДИН.

Шернур, Кукнур.

Пиалан кече

Ме еш дене шочмо кундемысе пүртүсым эскераш йоратена. Ик каныш кечын Руш Луговойш миенна. Тушто Юл эгер воктенысе затонышто 34 йўксым ужынна. Очыни, шокшо элыш каяш ямдылалтыныт. Элнеттүр ял воктенысе ерымат ончал савырненна. Тушто куд йўксым: ачам, авам да ныл игыштым – шекланенна (**снимкыште**). Кўчыклукуш пурен лектынна. Элнет ўмбалне чонештыше куд йўксым куанен эскеренна. Могай пиалан кече лийын!

Мыланем шулдыран йолташ-влакым шымлаш пеш келша. Нуным фотоаппаратыш войзен налам. Пашам-шамыч дене түрлө конкурсыш ушнем. Шукерте огыл Кайык-влакым эскерыме тўнямбал кечылан пөлеклалтше акций эртаралтын. Тушкат фотосўретем-шамычым колтенам. Российысе кайык-влакым аралыме ушем мыланем сертификатым пуэн. Икманаш, сомылжо изи – куанже кугу.

Марина СТЕПАНОВА.

Волжский, Упшер.

Пашаче кутко

Арня мучко кыртмен тунеммеке, каныш кечылан чодырашке каяшак тыршем. Тений шыже мотор игечыж дене куандара. Кече шыргыж онча, йол йымалне лышташ-влак шытыр-шотыр йўкланат. Чодыра тўрыштак кугу-кугу куткышуэм шекланышым. Тудым пёрдын-пёрдын ончышым. Ну, кутко-влак чот пашаче улыт, тыгай кугу пёртым чоненыт. Нуным эскерен, чон куана.

Камилла ПЕТУХОВА.

Морко, Коркатово.

Поход дене

Ик шыже кечын классна дене Йўледүр селашке поход дене миенна. Пеленна туныктышына В.Т.Худякова лийын. Шыже пүртүсын ойыртемжым эскеренна. Тений тудо мемнам поснак куандара. Куш от ончал – йырымваш йошкар-нарынче тўс! Пасуштат паша гўжла, технике йўк шергылтеш.

Икмынар жап эскерымеке каналтенна. Пырля шинчын мутланенна, пелен налме кочкышым тамленна. Мыланем поход моткоч келшен.

Елена ИВАНОВА.

Кужэгер, Йўледүр.

Кажне пагыт сөрал

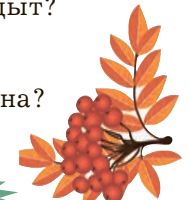
Пүртүс койынак вашталтын. Шукерте огыл тудо нугыдо шемалге-ужар тўсшө дене мемнам куандарен гын, кызыт түрлө чия дене варналтын. Чевер тўсан пызле торашке волгалтеш. Шортньо вургеман куэ эн поянла коеш. Ончалза, пүртүс кажне вондерлан, пушенгылан келшыше чиям муын моштен, онайын сўретлен. Чўчкыдын йўдвел мардеж пуал эрта. Игече койын йўкшемда. Эр гыч тўналын кас марте йўштө йўр йога. Туге гынат кажне пагыт семынже сөрал.

Настя ГОРИНОВА.

Шернур, Лажъял.

Шыжымсе викторине

- ⇒ Лыве-влак шыжым кушан шылыт?
- ⇒ Могай кайык-шамыч тельлан кочкыш шапашым ямдылат?
- ⇒ Кутко-влак тельлан кузе ямдылалтыт?
- ⇒ Ужава-шамыч телым кушто илат?
- ⇒ Могай пушенге-влак шыжым ужар лышташым кышкат?
- ⇒ Могай пеледыш-влак икымше лум марте пеледыт?
- ⇒ Шыжым могай янлыкын игыже шочеш?
- ⇒ Шырпым ышташ могай пушенгым кучылтыт?
- ⇒ Чодыран санитаржылан могай янлыкым шотлена?
- ⇒ Мо тыгый шып сонар?

Синквейн

Шордо
Кугу, кўрен.
Кочкеш, коштеш, ила.
Йошкар-Олан гербыште уло.
Янлык.
Никита ХАЛТУРИН.
Советский, Орша.
Авторын сўретше.

Йоча - куан да ўшан

Кужэнгер район Йивансолаште илыше Елена Анатольевна ден Андрей Альбертович Яндемировмыт ныл шочшан пиалан ача-ава улыт (снимкыште). Нуно чон гыч памашла шолын лекше йоратымашыштым икшывыштан пөлеклат. Вет йоча — илышын ыңже. Мужыр пелаш шкежат шуко икшыван ешыште шочын-кушкын. Ушнымекышт, вигак пенгыдын шонен пыштын: шуко шочшан лияш. Кызыт нуным кок эргышт да кок ўдырышт куандарат, ўшан дене илаш кумылангат.

Елена Анатольевна ден Андрей Альбертович ялыште шочын-кушкыныт. Изинекак пашалан шўман улыт. Кызыт Андрей ялозанлыкыште чонымаште тырша, Елена пелашыже — кевытче. Самырык мужырым нимогай паша огеш лўдыктө. «Ялыште мыланна куштылго, чонна кана», — ойлат нуно.

— Кызыт шуко самырык ең олашке каяш тырша. Мыланна гын ялыште илаш моткоч келша. Чын, паша шуко, но тудым рўжге, тўшкан ыштет гын, нимогай нелылык огеш шижалт. Кызыт ялыште волыкымат шагалын ашнат. Мемнан гын ушкар, ўшкыж, сөсна да чыве улыт. Кажне ийын шудым ямдылена. Ача-аванат полшат. Пакчасаска чыла шкенан. Тудым шындаш, ончен кушташ, поген налаш полшаш икшывына-влак кушкын шуыныт. Ик жапыште олаш илаш каяш шоньмаш лийын, но трукышто тудо ала-кушко йомын. Ме пелашем дене ялыште илен тунемше улына. Пашам ышташ йоратена. Ола чылт мемнанлык огыл. А теве

Фотож еш архив гыч налме.

йочана-влак гын олаш кайынешт. Кө пала, ала иктаж-кунам меат икшывына-влакын шоньмашышт дене келшена да олаш илаш куснена, — шонкала самырык озавате.

Елена Анатольевна ден Андрей Альбертовичын икымше икшывышт, **Елизавета**, латик ий ончыч ош тўняш толын. Кызыт ўдыр

мекышт, «Таче тидым ыштенна, тудым пален налынна, тыге модынна» манын, ача-авалан куанен каласкалат. Ўдыр-эрге-влак моткоч поро кумылан, весела, польш кидым шуялгаш ямде улыт. Пырля модыт, юарлат, икте-весыштлан эре полшат. Южгунам сырен кудалтат гынат, тидын нерген пеш вашкен мондат. Кугурак-влак изирак-шамычым ончаш полшат. Тиде огыл мо пиал?

— Елена Анатольевна, тендан шоньмаште, еш пенгыдылык мо деч шога?

— Ешым чумыраш шоньмо годымак самырык ең-влак коклаште икте-весым умылымаш, пагалымаш, аклымаш да йоратымаш лийшаш улыт. Тидын деч посна ончыко каяш неле. Еш илыш — тиде моткоч кугу паша. А икшыве — эн кугу пиал. Пелашем дене шуко шочшан ача-ава улына. Тугеже ме икмыняр пачаш пиаланрак улына.

Шуко шочшан самырык ешлан пиалым, умылымашым, келшымашым тыланена. Тек икшывышт-влак кажне кечын куандарат.

В.МАМАЕВА мутланен.

Мастар ковам

Мыйын ковам кидпашалан пеш мастар. Икана мыят пидаш тунькташ йодым. Воктекше шындыш, имым кучыктыш. Онгым поген, умбакыже кузе ыштышашым умылтарыш. Мый чот тыршышым гынат, шотлан ыш тол. Кок-кум кече толашымеке, паша лектышем куандарыш. Ковамат йывыргыш. Варажым изирак шарфым пидым. Носкимат пидаш тунемнем. «Кеч-могай пашам ышташ кумыл лийшаш, — оила ковам. — Эшежым — тыршымаш. Тунам чыла керташ».

Нелла КРЫЛОВА.

Морко, Арын.

Пөлеклем

Ал пеледышым ыштен, Аваемым саламлем. Поро мутым каласен, Мый аршашым кучыктем.

Настя МАРТЬЯНОВА.
Морко, Волаксола.

Ўдырамаш — тиде тўвыран, сымыктышын шепкаже.

Г.ШКАЛИНА.

Колышт,

– Ача-ава ден икшыве-влакым эреак ұшан тул ырыктышаш. Ача-ава йочан ойлымыжым колын гына огыл, колыштын моштышаш. Икшыве тидым шижшаш. Тыгеат лиеда, кунам ача ден ава деч йоча иктаж-мом йоднеже але каласынеже гын, ваштареш «Кай, мод» але «Ом ярсе» манмым колеш. Ик гана тыгай вашмут лиеш, вес гана, кумшо гана... А вара йоча ача-аваж деке уто гана лишемашат өреш. Тыге нунын коклаште ұшан кыл йомын кертеш. Ача-ава, кечылан кеч 5 минутым ойырен, чон почын мутланат, тургыжландарыше йодышым рашемдаш полшат але пырля модыт гын, икте-весе коклаште кыл пенгыдырак лиеш. Йочалан кеч-кунамат поро кумыл, умылымаш кўлыт. Икшыве дене шукырак мутланыман.

– Ача-ава-влак икшывыштын чыла йодмыштым шуктышаш улыт мо?

– Мыйын шонымаште, кунамже шуктыман, кунамже изиш вучалташ йодман але йөршеш ыштыман огыл. Мутлан, йоча шергакан модышым налыктынеже. Ача-ава кажне йодмыжым шуктышаш огыл. Южгунам, иктаж-мом йодмекыже, «Изиш вучалте, вес арнян але паша-

Ача-авалан икшыве шерге

Кажне ег шкешотан, кажнын — шке шоны-машыже, шке койыш-шоктышыжо... Шукыж годым айдемын койыш-шоктышыжо йоча пагытыште пыштыме нōшмō гыч шога, ача-аван ончен куштымышт дене кылдалтеш. Ача-ава да икшыве кокласе кыл могай лийшаш! Тудо икшывын кушмыжо семын кузе вашталташ! Нине йодыш-влаклан вашмутым психолог Л.В.Каяткина (снимкыште) пуа:

дар лиймеке налына» манман. Тыге икшыве вучаш тунемеш. Тыгодым ача-ава арверын чынак кўлешлыкшым рашемдышаш. Тидын шотышто йоча дене мутланыман да кўлеш семын умылтарыман. Шарныман: ача-ава икшывыжлан иктаж-мом налаш але иктаж-кушко намиен коштыкташ товатлат гын, сōрымым шуктыманак. Йоча эре «Авай, конден пу, ачай, ыштен пу» манын кертеш. Изиракышт годым ыштыман, а 5-7 ияшын каласымыжым чылаж годым шуктыман огыл. Тек шке ышташ тунемеш. Икманаш, йочалан шукырак куан кумылым пōлеклыман, йодмыжым шуктыман, но чылажымат шонен ыштыман.

– Любовь Вячеславовна, икшывын кушмыжо семын ача-ава дене вашкылже кузе вашталташаш?

– Кажне ача-авалан икшывыже нимо да нигō деч шерге. Нуно ўмырышт мучко йочаштым изи падырашлан шотлат. Но илыш тыгай, йочанат — шке пўрымашыже, жап эртымеке, тудат ача-аваж деч торла. Психологийыште «сепараций» термин уло. Тиде икшывын ача-аваж деч торлымыжым ончыкта. Подростко ийготышто икшывылан иктанаш-влак дене утларак жапым эртараш келша. Тыгодым ача-ава икшывын вашталтмыжым шижытат, тургыжланаш тўналыт. Азапланаш огеш кўл, тиде илыш йыжын. Садлан сепарацийлан чаракым ыштыман огыл. Психолог-влакын ойлымышт почеш, ача-ава-шамычын тўн задачышт — йочаштым нунын деч посна илаш туныкташ.

В.МАМАЕВА мутланен.

Ой-кагаш

- ☺ Кертме семын йоча дене шукырак жапым эртарыман;
- ☺ кўлмō годым полшыман, ой-кагашым пуыман;
- ☺ сай примерым ончыктыман;
- ☺ икшыве, кушкын шумекше, лач тыгак порын тыланда вашешта.

Тест

Сўретым ончен, кызытсе жаплан могай кумылан улмыдам пален налын кертыда. Келшыше айдеме фигурым ойырыза да тудын мом ончыктымжым рашемдыза.

1. Те кокытеланеда да у пашам тўналаш лўдыда.
2. Нōлтшō кумылан улыда.
3. Тыланда йокрок. Садлан иктаж-могай сомылым ыштыман.

4. Ала те йōратен шынденда? Кōргō чонда ласкалык, ныжылгылык дене темын.
5. Те моло деч ойыртемалтшын койнеда.
6. Иктаж-кō дене мутланаш кумылан улыда. Тунам чонда куан дене темеш.
7. Те чыла пален налаш тыршеда.
8. Тендан кумылда волышо але иктаж-мо (кō) деч аралалтыда.
9. Тыматле, но изишак ойганыше улыда.

Электрэнергийым аныклена

Кажне кечын ме түрлө арверым кучылтына. Кокла шот дене нуно мынар электрэнергийым «кочкыт»!

Арвер	Электрэнергий
Утюг	2000 Вт
Чайник	1700 Вт
Пылесос	1600 Вт
Телевизор	200 Вт
Компьютер	150 Вт
Миксер	100 Вт
Телефон	4 Вт
Фен	1200 Вт
Кондиционер	1000 Вт

Калык пале

- * Юалге шыже – йүштө тельлан.
- * Күдырчө октябрьште шокта гын, тельм лум шагал возеш.
- * Шыжым лышташ рүж йога – йүштө тельлан.

Маша САПАЕВАН сүрөтше.
Волжский, Сотнур.

Айста модына Кече ден йүр

Асфальтеш онгым сүрөтлыза. Йоча-влак онго көргышкө шогалыт. Вүдышө «кече» манеш гын, йоча-шамыч онго гыч лектын модын куржталыт. «Йүр» шомакым колмеке, нуно онго көргыш шогалшаш улыт. Кө вара ш кодеш, тудо модыш гыч лектеш.

Шыже ончер

Шөртнө шыжым моктен, Медведево район Руэм школышто кажне ийын ончерым келыштарена. Йоча-влак, түрлө йоным кучылтын, мотор поделкым ямдылат. Теве 1-ше «Б» классыште тунемше-влак Анзеля Самигуллина ден Анна Казакова **(снимкыште)** ача-аваштын полшымо дене ыштыме сылне пашашт дене ойыртемалтыныт. Йочам изинек сылнылыкым умылаш туныктет гын, тудо поро кумылан кушкеш. Пашам ышташ кумыландет гын, ончыкылык илышыже волгыдо лиеш.

Л.Г.ПАВЛОВА.

Авторын фотожо.

Палаш онгай

Ожно реве кокымшо киндылан шотлалтын. Уста кресаньык-влак тудым кенез мучко кок гана үден, поген налын шуктеныт. Шанчызе-влакын шымлымышт почеш, реве күртнылан, вулнылан, цинклан, йодлан, марганецлан, фосфорлан да мольлан поян. Ревыште пүртүс антибиотик, Е, Н, К, С, В, РР витамин-влак, А провитамин улыт.

Изи Света мөнгыжө куржен толеш да аважлан ойла:

- Пакчаштына ужава уло. Айда каена, ончыктем.
- Удырем, мый ужавам ом йорате. Тудо ночно, ужарге, эше төрштылеш.
- Ава-ай, уке. Тудо моткоч сай. Огеш төрштыл. Айда!
- Огым, Света. Тудо шучкын магыра.
- Уке, тудо ок магыре.
- Мыйым пурлеш гын?
- Авай, тудо пурлын ок керт. Пластилин гыч ненченам вет.

«Ямде лий» газет
Түн редактор
Л.Н.ГРИГОРЬЕВА.
Индекс: П4696.
Тираж 1550 экз.
Заказ
Формат – А-48.

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК:
Марий Эл Республикысе Тұвыра, печать да калык-влакын пашашт шотышто министрстве, Марий Эл Республикысе «Марий Эл» савыктыш пöрт» КАУ.

Газетым Кыл, информационный технологий да массовый коммуникаций сферым эскерыме шотышто федеральный службын Юл кундем федеральный округысо управленийыштыже регистрироватлыме.
Номер – ПИ № ТУ52-01404,
2023 ий 22 сентябрьште пуымо.

0+ Печатьыш пуымо жап –
14-00,
фактически – 13-00

Авторын да редакцийын шонымышт түрлө лийын кертыт. Серыш-влак мөнгеш огыт колталт.
Ак – кутырен келшыме почеш.

https://vk.com/yamde_lii
<https://t.me/yamdelii>
E-mail: yamde_lii@mari-el.ru
(документ кагазлан),
yamde_lii@mail.ru
(автор-влаклан)
Сайтын адресше: ямделий.рф

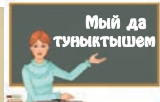
Газетым редакцийыште погымо да верстатлыме, «Марий Эл Республикысе Правительствын типографийже» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типографийын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Комсомольский урем, 112.

Редакцийын да издательнын адресше:
424006, Йошкар-Ола, СССР Вооружённый Вийын 70-ше идалыкше урем, 20-шо пöрт.
Тел. 8(8362) 45-22-82.

КОНКУРС

Максим ЯНДУБАЕВ
(Медведево посёлкысо сымыктыш школ) — туныктышыжо Е.П.Шеин дене пырля.

Ксения СМОРОДИНОВА
(Кужэнгер, Шўдымарий) — туныктышыжо М.Н.Савельева дене пырля.

Полина АЛЕКСЕЕВА
(Морко, Коркатово) — туныктышыжо Э.И.Королёва дене пырля.

Туштым туштем

Марла лудмаш урокышто туштым туштен модна. Урок онайын эртыш, мыланна пеш келшыш. Теве мыят газетым лудшо-влаклан туштем, мо лиеш, палыза.

◆ Вуйжо шала, ик йолан, кудывече мучко куржталеш, чыла шўкым чумыра.

◆ Кидше пу, пўйжō кўртнō — шудым пурлын налеш да каванымат каванла.

◆ Йўкымат ок пу, пōртышкат ок пурто.

◆ Ик коля кок почан. Вашмутда ямде, йоча-влак? Кō писырак?

Дима НИКОЛАЕВ.
Морко, Арын.

1

2

3

4

5

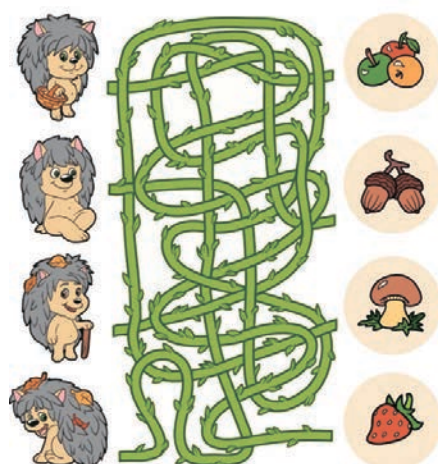

6

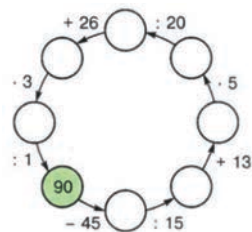
Кажне пирамидкын кўшыч кузе коймыжым палыза.

Калыкмут

Калык мурышто — калык чон.

Шоншо-влак тельлан мом шапашленыт!

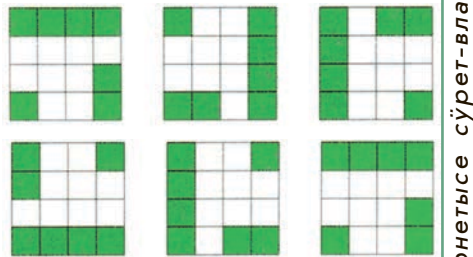

Примерым шотлыза.

Шотлыза да клеткылашке возыза.

	☐		☐
	☐		☐
	☐		☐
	☐		☐
	☐		☐
	☐		☐

Могай квадрат уто! Молан!

Кок литр шōрым ик литр банкыш кузе верандаш?

